

TA’LIM KOGNITIV JARAYON SIFATIDA

To‘roqulova Ra’no Ibrogimovna

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti

“Falsafa va milliy g‘oya” kafedrasida mustaqil izlanuvchisi

email: rano.toraqulova@mail.ru

tel: +998 90 971 42 52

Аннотация

Ushbu maqolada ta’limning kognitiv mohiyati va xususiyatlari ochib berilgan. Ta’lim olish natijasida kognitiv qobiliyatlar bilish, idrok, diqqat, xotira rivojlanishi va kuchayishi tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: ta’lim, kognitivlik, bilish, o‘qish, diqqat, kognitiv qobiliyat, kognitiv jarayon.

ОБРАЗОВАНИЕ КАК ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС

Аннотация

В данной статье раскрыта познавательная сущность и особенности обучения. В результате обучения когнитивные способности познание, восприятие, внимание, развитие и укрепление памяти были проанализированы.

Ключевые слова: образование, познавательность, познание, чтение, внимание, когнитивные способности, когнитивные процессы.

EDUCATION AS A COGNITIVE PROCESS

Abstract

This article reveals the cognitive essence and peculiarities of Education. Cognitive abilities as a result of learning have been analyzed for cognition, perception, attention, memory development, and enhancement.

Key words: education, cognition, reading, attention, cognitive ability, cognitive process.

Bilimlarni ta’lim va o‘zlashtirish kognitiv jarayonning potentsiali sifatida: mavjud bilimlarga yangi ma'lumotlarni qo‘shishga imkon beradigan jarayon. Ta'lim jarayonida biz maktabdagi boshqa odamlardan va ijtimoiylashuv jarayonida oladigan barcha bilimlar majmuasi shakllanadi. Ko‘pgina tadqiqotchilar ta'limni kognitiv jarayonning tarkibiy qismi sifatida, ilmiy izlanishni esa kognitiv axborot tizimini shakllantiradigan va o‘zgartiradigan jarayon sifatida izohlaydilar.

Kognitiv jarayonlar-bu yangi bilimlarga ega bo‘lish va savollarga javob olish, qaror qabul qilish jarayonlari. Ushbu jarayonlar turli xil kognitiv qobiliyatlarni o‘z ichiga oladi: idrok, e’tibor, xotira, fikrlash va boshqalar.

“Kognitivizm” atamasi lotincha “kognitio” so‘zidan kelib chiqqan bo‘lib, “bilim”, “o‘rganuvchi” degan ma'noni anglatadi. Shunday qilib, ta’lim deganda biz bilim bilan bog‘liq bo‘lgan narsalarni, ya'ni ta'lim yoki tajriba orqali oladigan ma'lumotlarni tushunamiz[1].

Kognitiv uslub-bu kognitiv psixologiyaning fikrlash, odamlarni idrok etish, ma'lumot va hisobotlarni eslab qolish va kognitiv jarayonlarni amalga oshirishga qodir

bo'lgan barqaror xususiyatlarini ko'rsatish uchun ishlatiladigan atamadir[2.17].

Kognitivizmning asosiy mazmuni yangi bilimlarni olish imkoniyatidir. Kognitiv fikrlash dalillarga, mantiqiy fikrlashga, mustaqil va tanqidiy fikrlashga, ya'ni bilish jarayonida aks ettirishga asoslangan[3.28].

Ta'lim o'quvchilarning bilim jarayonlarini rag'batlantirish va rivojlantirishda asosiy rol o'ynaydi.

Kognitiv jarayonning potentsiali sifatida ta'limni qanday ko'rib chiqish mumkin:

1. Fikrlashni rag'batlantirish. Ta'lim idrok, e'tibor, xotira, fikrlash, muammolarni hal qilish, fikrlash va ijodkorlik kabi turli xil kognitiv funktsiyalarni faollashtirish va rivojlantirish uchun turtki beradi.

2. Yangi bilimlarga intilish. Ta'lim o'quvchilarga yangi bilimlar, tushunchalar, g'oyalar va ma'lumotlardan foydalanish imkoniyatini beradi, bu ularning kognitiv o'sishiga va bilim ufqlarining kengayishiga yordam beradi. Innovatsion jarayon ijtimoiy hodisa sifatida tizimli yondashuv asosida tahlil qilindi.

Innovatsion tafakkurning keng ijtimoiy ong yo'nalishiga aylanishining sababi va natijasi jamiyatda ro'y berayotgan innovatsion rivojlanishdir. [5.170]

3. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish. Ta'lim tanqidiy fikrlash va olingan bilim va ma'lumotlarni tahlil qilish, baholash va tanqidiy aks ettirish qobiliyatini rivojlantirishni rag'batlantiradi.

4. Muammolarni hal qilish ko'nikmalarini mustahkamlash. Ta'lim o'quvchilarning yechim topish, qaror qabul qilish va yangi vaziyatlarga moslashish ko'nikmalarini rivojlantirish orqali turli muammolar va muammolarni hal qilishni ta'lim imkoniyatini beradi.

5. Metakognitiv strategiyalarni qo'llab-quvvatlash. Ta'lim o'quvchilarga o'zlarining kognitiv jarayonlarini tushunishga va o'zlarining tushunchalari va ta'lim faoliyatini rejalashtirish, monitoring qilish va baholash kabi metakognitiv strategiyalarni ishlab chiqishga yordam beradi.

6. Kognitiv moslashuvchanlikni shakllantirish. Ta'lim kognitiv moslashuvchanlikni, turli xil vazifalar, muammolarni hal qilish strategiyalari va nuqtai nazarlarni almashtirish qobiliyatini shakllantirishga yordam beradi. Bunday jarayon ijodiy va konstruktiv fikrlash tarzini rivojlantirishni talab qiladi. [6.196]

Kognitiv, aqliy faoliyat turi shaxsga, boshqa odamlar bilan o'zaro munosabatlar tajribasiga bog'liq. Insonning bilimlari, uning turli xil muammolarni, mantiqiylikni, e'tiborni, idrokni va xotirani hal qilish qobiliyati muhim rol o'ynaydi.

Ta'lim o'quvchilarning bilim jarayonlarini faollashtirish va rivojlantirish uchun kuchli vosita bo'lib, ularning kognitiv o'sishiga, aqliy moslashuvchanligiga va o'qish va hayotda muvaffaqiyat qozonishiga yordam beradi.

Adabiyotlar:

1. CogniFit// <https://www.cognifit.com>. Cognition. 2021.18.07.
2. Болбаков Р. Г. Анализ когнитивности в науке и образовании // Перспективы Науки и Образования, 2014, №4 (10). - С. 17.
3. Гаффорова Г.Ғ. Ёшларда когнитив тафаккурни ривожлантириш масалалари // Ёшларни ғоявий-мафкуравий тарбиялашнинг устувор йўналишлари мавзидаги республика илмий-назарий конференцияси. Самарқанд. СамИСИ, 2018. - Б. 28.
4. Sultanova G.S. Kognitivlik tushunchasining epistemologik taxlili Jamiyat va innovasiyalar (elektron jurnal). 8 (2021) maxsus son. - В. 400-404.
5. G.S.Sultanova. Scientific thinking: innovation and innovation activities //- Modern science: new approaches and current research//materials of the international scientific and practical conference. Prague, Czech Republic, 2020/4/21. – P. 170-173.
6. G.S.Sultanova. Constructive transformation of the Style of scientific thinking // SCIENTIFIC BULLETIN OF NAMANGAN STATE UNIVERSITY, 2020. – P. 194-198.